

VERTEL HET DE BIJEN

I

Diana Gabaldon bij Boekerij:

DE REIZIGER-REEKS

De reiziger
Terugkeer naar Inverness
De verre kust
Het vuur van de herfst
Het vlamrende kruis
Sneeuw en as
Een echo in de tijd
Met het bloed van mijn hart I
Met het bloed van mijn hart II
Vertel het de bijen I
Vertel het de bijen II

DE LORD JOHN-REEKS

Het dubbelleven van Lord John
De hand van de duivel
Broeder van het zwaard

DIANA GABALDON

VERTEL HET
DE BIJEN

I

Voor het Nederlandse taalgebied is ervoor gekozen
deel 9 van de *Reiziger*-reeks in twee delen uit te geven.

ISBN 978-90-225-8960-1

ISBN 978-94-023-1451-9 (e-book)

ISBN 978-90-528-6275-0 (audio)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Go Tell the Bees That I Am Gone*

Oorspronkelijke uitgever: Delacorte Press, an imprint of Random House,
a division of Random House LLC, New York

Vertaling: Annemarie Lodewijk, Sabine Mutsaers en Anne-Marieke Buijs

Omslagontwerp: Johannes Wiebel | Punchdesign

Omslagbeeld: © Shutterstock

Kaart: Jeffrey L. Ward

Stamboom: Donna Sinisgalli

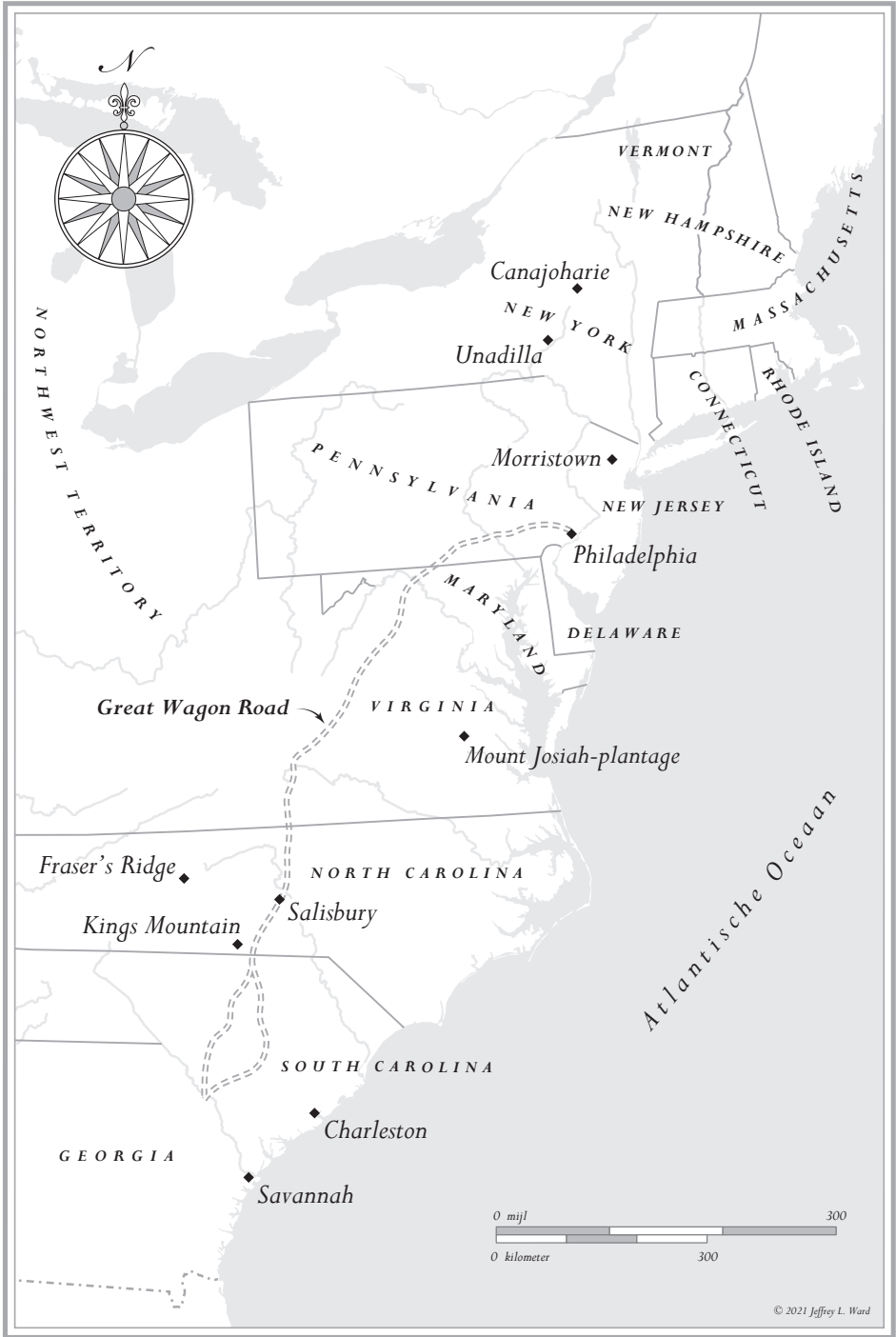
Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2021 Diana Gabaldon

© 2022 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Deze is voor Doug
Mijn kompas*

Legenda

- = getrouwd met
- ≈ buitenechtelijke relatie
- ≠ gescheiden
- kinderen
- pleegkinderen
- stiefkinderen

Simon, Lord Lovat ≈ Davina Porter

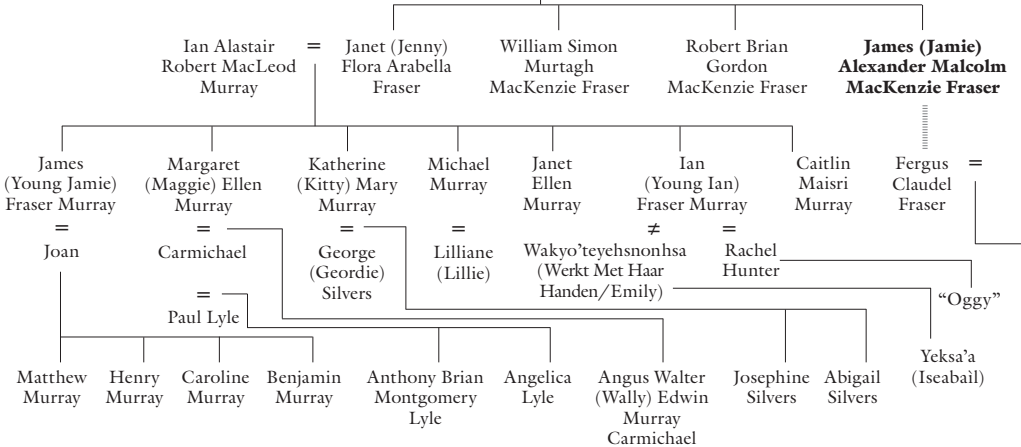
Brian Fraser = Ellen Caitriona Sileas MacKenzie

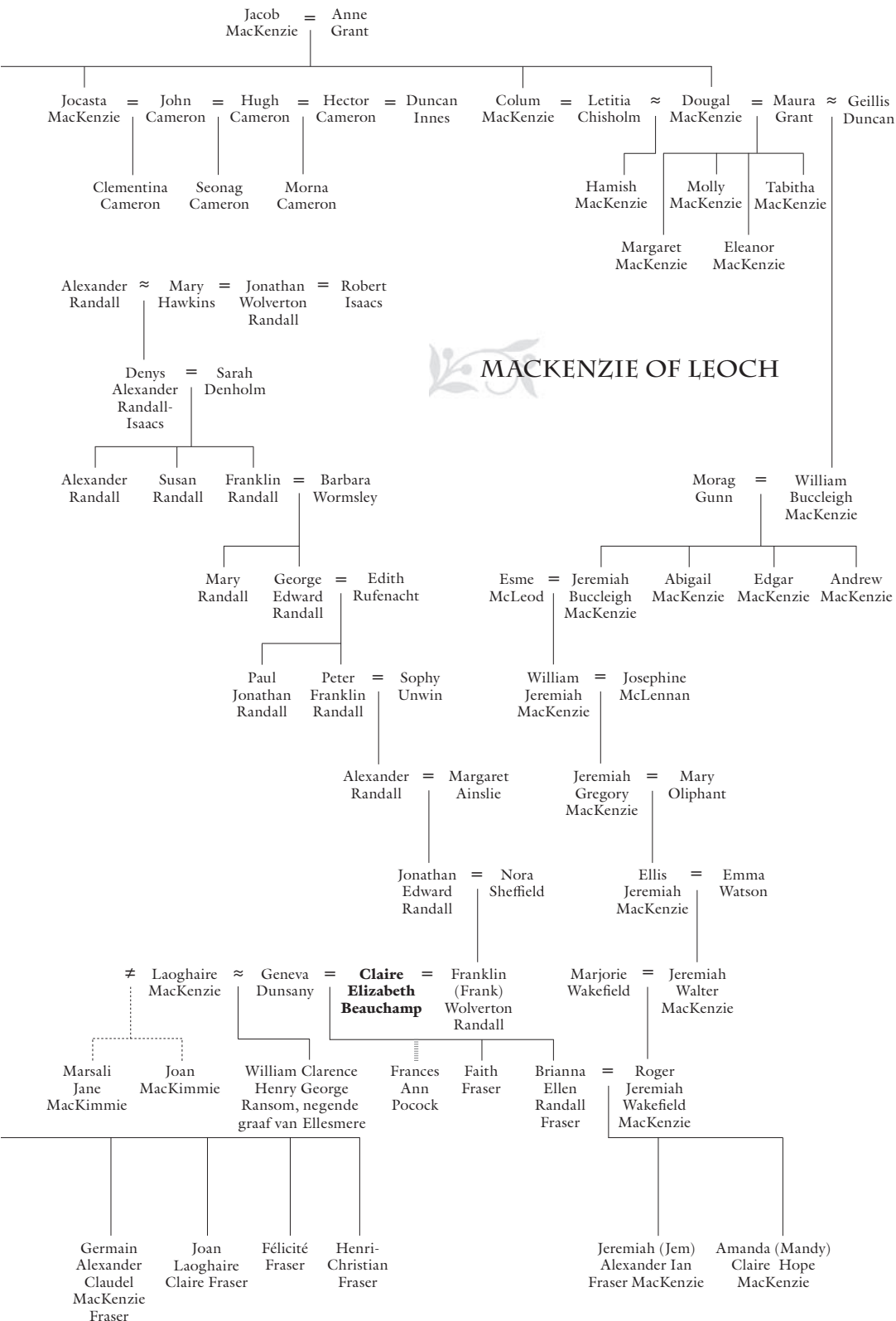
Janet MacKenzie = Ambrose MacKenzie

Flora MacKenzie

OUTLANDER STAMBOOM

PROLOOG

Je weet dat er iets aan zit te komen. Er gáát iets gebeuren – iets specifiek, onheilspellends en verschrikkelijks. Je ziet het voor je, je verdringt het. Het keert langzaam, onverbiddelijk terug in je gedachten.

Je bereidt je zo goed mogelijk voor. Althans, dat dénk je – hoewel je diep vanbinnen weet dat de impact ervan op geen enkele manier te omzeilen, te verlichten valt. Het gáát gebeuren en je zult er niets tegen kunnen doen.

Dat weet je allemaal.

En toch, op de een of andere manier, denk je nooit dat het vandaag zal gebeuren.

DEEL EEN

Een zwerm bijen in het karkas van een leeuw

I

HIER ZIJN DE MACKENZIES

*Fraser's Ridge, kolonie van North Carolina
17 juni 1779*

Er lag een steen onder mijn rechterbil, maar ik wilde me niet bewegen. De lichte hartslag onder mijn vingers was zacht en koppig, de vluchtige schokjes betekenden leven. De ruimte ertussen was oneindigheid, mijn verbinding met de donkere hemel en de oprijzende vlammen.

'Schuif eens een eindje op, Sassenach,' zei een stem in mijn oor. 'Ik heb jeuk aan mijn neus en je zit op mijn hand.' Jamie bewoog zijn vingers onder me en ik schoof een beetje opzij, draaide me naar hem toe en vond weer een prettige houding. Intussen hield ik het slappe, slapende lijfje van de drie jaar oude Mandy in mijn armen.

Hij keek me over Jems warrige haardos glimlachend aan en krabde aan zijn neus. Het moest na middernacht zijn, maar het vuur brandde nog flink en het schijnsel viel op Jamies baardstoppels en glansde even zacht in zijn ogen als in het rode haar van zijn kleinzoon en de donkere plooiën van de versleten plaaid die hij om hen beiden heen had geslagen.

Aan de andere kant van het vuur lachte Brianna op die stille manier waarop mensen 's nachts lachen in het bijzijn van slapende kinderen.

Ze legde, met halfgesloten ogen, haar hoofd op Rogers schouder. Ze zag er volstrekt uitgeput uit, haar haren ongewassen en vol klitten, en het licht van de vlammen tekende diepe schaduwen op haar gezicht... maar ze keek gelukkig.

'Wat vind je zo grappig, *a nighean?*' vroeg Jamie, terwijl hij Jem in een iets gemakkelijker positie schoof. Jem deed zijn uiterste best om wakker te blijven, maar stond op het punt de strijd te verliezen. Hij gaapte uit-

gebreed en schudde zijn hoofd, met zijn ogen knipperend als een suffige uil.

‘Wat is grappig?’ herhaalde hij, maar het laatste woord maakte hij niet af. Zijn mond hing half open en hij keek glazig voor zich uit.

Zijn moeder giechelde, een verrukkelijk meisjesachtig geluid, en ik voelde Jamies glimlach.

‘Ik vroeg papa of hij zich nog een Gathering herinnerde waar we jaren geleden naartoe zijn geweest. De clans werden allemaal bijeengeroepen bij een groot vreugdevuur en ik gaf papa een brandende tak en zei tegen hem dat hij naar het vuur moest gaan om te zeggen dat de MacKenzies er waren.’

‘O.’ Jem knipperde een paar keer met zijn ogen, keek naar het vuur dat voor ons oplaaide, en er verscheen een lichte frons tussen zijn zachte, rode wenkbrauwen. ‘Waar zijn we nu?’

‘Thuis,’ zei Roger op besliste toon, waarna hij eerst mij en toen Jamie aankeek. ‘Voorgoed.’

Jamie slaakte dezelfde zucht die ik sinds die middag had ingehouden, toen die vier figuurtjes zo plotseling op de open plek onder ons waren verschenen en wij de heuvel af waren gerend om hen te verwelkomen. Er was één moment van vreugdevolle, stilzwijgende explosie geweest toen we ons allemaal in elkaars armen hadden geworpen, waarna de explosie zich had uitgebreid toen Amy Higgins, die het rumoer had gehoord, haar blokhut uit kwam, even later eerst gevolgd door Bobby en daarna door Aidan – die een vreugdekreet had geslaakt bij de aanblik van Jem en zo hard op hem af was gerend dat hij op de grond viel – met Orrie en de kleine Rob.

Jo Beardsley was vlakbij in het bos geweest, had het tumult gehoord en was komen kijken... en ogenschijnlijk binnen een paar tellen had het op de open plek gewemeld van de mensen. Nog voor zonsondergang waren zes huishoudens van het nieuws op de hoogte geweest; de rest zou het ongetwijfeld morgen te horen krijgen.

De ogenblikkelijke stroom van Highland-gastvrijheid was geweldig geweest; vrouwen en meisjes waren teruggerend naar hun eigen huis om alles te halen wat ze voor het avondeten in de oven of op het vuur hadden staan, de mannen hadden hout verzameld en – op verzoek van Jamie – op een grote hoop gegooid op de heuvelkam waar zich de omtrekken van het Nieuwe Huis aftekenden, en we hadden onze familie in stijl welkom geheten, omringd door vrienden.

Honderden vragen werden op de reizigers afgevuurd. Waar kwamen ze vandaan? Hadden ze een goede reis gehad? Wat hadden ze gezien? Niemand vroeg of ze blij waren om terug te zijn; dat werd door iedereen als vanzelfsprekend beschouwd.

Noch Jamie, noch ik had vragen gesteld. Daar was nog tijd genoeg voor – en nu we alleen waren, had Roger zojuist de enige vraag beantwoord die er werkelijk toe deed.

Het waarom van dat antwoord echter... Ik voelde mijn nekhaar kriebelen.

‘Elke dag heeft voldoende aan zijn eigen kwaad,’ mompelde ik in Mandy’s zwarte krullen en ik kuste haar kleine slaapdove oortje. Mijn vingers voelden weer onder haar kleren – vuil van de reis, maar goed gemaakt – en vonden het ragfijne litteken tussen haar ribben, de fluistering van het chirurgennesmes dat twee jaar geleden haar leven had gered, op een plek heel ver bij mij vandaan.

Het klopte kalmpjes door, dat dappere hartje onder mijn vingertoppen, en ik knipperde mijn tranen weg – niet voor het eerst vandaag en zeker niet voor het laatst.

‘Had ik gelijk of niet?’ zei Jamie en opeens besepte ik dat hij het al voor de tweede keer had gezegd.

‘Waarover?’

‘Over het feit dat we meer ruimte nodig hebben,’ zei hij geduldig en hij draaide zich half om, om naar de onzichtbare rechthoek van de stenen fundering te gebaren, tot dusverre het enige tastbare spoor van het Nieuwe Huis. De voetafdruk van het oorspronkelijke Grote Huis was nog steeds zichtbaar als een donkere plek onder het gras van de open plek onder ons, maar was bijna vervaagd. Tegen de tijd dat het Nieuwe Huis klaar was, was het misschien nog slechts een herinnering.

Brianna gaapte als een leeuw, streek haar verwarde manen uit haar gezicht en knipperde slaperig de duisternis in.

‘Deze winter slapen we waarschijnlijk in de aardappelkelder,’ zei ze en ze lachte.

‘Gij kleingelovigen, heb toch wat vertrouwen,’ zei Jamie, onverstoort. ‘De planken zijn al gezaagd, gespleten en geschuurd. Vóór de eerste sneeuw hebben we muren en vloeren en ramen in overvloed. Misschien nog niet met glas erin,’ voegde hij er eerlijkheidshalve aan toe, ‘maar dat kan wel tot het voorjaar wachten.’

‘Mmm.’ Brianna knipperde weer met haar ogen, schudde haar hoofd en stond toen op om te gaan kijken. ‘Heb je al een haardsteen?’

‘Jazeker. Een prachtig stuk serpentijn – dat groene gesteente, weet je wel?’

‘Ja, ik ken het. En heb je ook iets van ijzer om eronder te leggen?’

Jamie keek haar verrast aan. ‘Nog niet, nee, maar tegen de tijd dat we de zegen over de haard gaan afroepen, heb ik dat wel gevonden.’

‘Goed dan.’ Ze ging rechtop zitten en begon tussen de plooien van haar mantel te rommelen. Ze haalde een grote canvas tas tevoorschijn, die duidelijk zwaar was en vol zat met allerhande voorwerpen. Ze zocht er even in en haalde er iets uit wat donker glansde in het vlammenschijnsel.

‘Gebruik dit maar, Da,’ zei ze, terwijl ze het Jamie aanreikte.

Hij bekeek het even, glimlachte en gaf het aan mij.

‘*Aye*, dit is heel geschikt,’ zei hij. ‘Heb je dit speciaal voor de haard meegenomen?’

‘Dit’ was een gladde, zwart metalen beitel van zo’n vijftien centimeter lang. Hij lag zwaar in mijn hand en het merk CRAFTSMAN stond erin gegraveerd.

‘Nou ja... voor *een* haard,’ zei Bree met een glimlach. Ze legde een hand op Rogers been. ‘Aanvankelijk dacht ik dat we misschien zelf een huis zouden gaan bouwen, zodra dat kon. Maar...’ Ze draaide zich om en keek over de duisternis van de Ridge uit naar het gewelf van de koude, heldere hemel, waaraan hoog boven onze hoofden de Grote Beer stond te stralen. ‘Ik denk niet dat dat ons voor de winter nog gaat lukken. En aangezien ik vermoed dat wij ons daarom aan jullie zullen moeten opdringen...’ Ze keek van onder haar wimpers op naar haar vader, die snoof.

‘Doe niet zo gek, *lass*. Als het ons huis is, is het ook van jou, en dat weet je heel goed.’ Hij trok een wenkbrauw naar haar op. ‘En hoe meer hulp we krijgen bij het bouwen ervan, hoe beter. Wil je zien hoe het gaat worden?’

Zonder een antwoord af te wachten, wikkeldde hij Jem uit zijn plaid, legde hem voorzichtig naast mij op de grond en stond op. Hij pakte een van de brandende takken uit het vuur en maakte een vragende hoofdbeweging in de richting van de onzichtbare rechthoek van de nieuwe fundering.

Bree was nog slaperig, maar ze was er meteen voor te porren; ze glimlachte naar mij en schudde gemoedelijk haar hoofd. Vervolgens trok ze haar mantel om haar schouders en stond op.

‘Kom je ook?’ vroeg ze aan Roger.

Hij keek glimlachend naar haar op en wuifde haar met een handbeweging weg. ‘Ik kan niet meer uit mijn ogen kijken van vermoeidheid, schat. Ik zie het morgenochtend wel.’

Bree raakte even vluchtig zijn schouder aan en liep achter het schijnsel van Jamies fakkel aan. Toen ze over een steen in het gras struikelde, mompelde ze iets en ik dekte Jem, die zich niet meer had verroerd, toe met een punt van mijn mantel.

Roger en ik luisterden stilletjes hoe hun stemmen zich bij ons vandaan bewogen in het donker en daarna bleven we nog even zwijgend zitten luisteren naar het vuur en de nacht en elkaars gedachten.

Dat ze het risico hadden genomen van de gevaren van het reizen, om nog maar niet te spreken van de gevaren van deze tijd en deze plek... ongeacht wat er in hun eigen tijd was gebeurd...

Hij keek mij in de ogen, zag wat ik dacht en zuchtte.

‘Aye, het was zwaar. Behoorlijk zwaar,’ zei hij zacht. ‘Niettemin... hadden we terug kunnen gaan om ermee te dealen. Ik wilde dat wel. Maar we waren bang dat daar niemand was die Mandy sterk genoeg kon voelen.’

‘Mandy?’ Ik keek neer op het stevige lijfje, dat slap en slapend in mijn armen lag. ‘Wie moest ze dan voelen? En wat bedoel je met “teruggaan”? Wacht...’ Ik stak een verontschuldigende hand op. ‘Nee, probeer het me maar niet nu te vertellen – je bent doodop en we hebben alle tijd.’ Ik zweeg even om mijn keel te schrapen. ‘En het is al genoeg dat jullie hier zijn.’

Hij glimlachte, een echte glimlach, maar wel een waarachter de vermoeidheid van kilometers en jaren en verschrikkingen schuilging.

‘Aye,’ zei hij. ‘Dat is waar.’

We zwegen een poosje en Roger begon te knikkebollen. Ik dacht dat hij bijna sliep en ik begon mijn benen onder me te trekken om op te staan en iedereen naar bed te brengen toen hij zijn hoofd weer optilde.

‘Eén ding...’

‘Ja?’

‘Heb je ooit een man ontmoet met de naam William Buccleigh MacKenzie? Of misschien Buck MacKenzie?’

‘De naam komt me bekend voor,’ zei ik langzaam. ‘Maar...’

Roger wreef met een hand over zijn gezicht en langzaam omlaag langs zijn hals, naar het witte litteken dat daar was achtergelaten door een touw.

‘Nou... dat is dus de man die ervoor heeft gezorgd dat ik werd opgehangen. Maar hij is ook mijn over-over-overgrootvader. Dat wisten we trouwens geen van beiden toen hij me aan de galg bracht,’ zei hij, bijna verontschuldigend.

‘Jezus H. Roo... O, neem me niet kwalijk. Ben je nog steeds een soort dominee?’

Hier moest hij om lachen, hoewel de vermoedheid diepe groeven in zijn gezicht trok.

‘Ik geloof niet dat dat slijt,’ zei hij. ‘Maar als je “Jezus H. Roosevelt Christus” wilde zeggen, zou ik dat niet erg vinden. Het zou wel een toepasselijke uitdrukking zijn.’

Hij vertelde me in het kort hoe Buck MacKenzie in het Schotland van 1980 terecht was gekomen en vervolgens weer samen met Roger was teruggereisd in een poging om Jem te vinden.

‘Er is nog veel meer te vertellen,’ verzekerde hij me. ‘Maar het voorlopige einde van het verhaal is dat we hem hebben achtergelaten in Schotland. In 1739. Bij... eh... zijn moeder.’

‘Bij *Geillis*?’ Ik begon onwillekeurig harder te praten en Mandy bewoog en maakte zachte, mopperende geluidjes. Ik gaf haar snel een aai over haar bol en manoeuvreerde haar in een wat gemakkelijker houding. ‘Heb jij haar ontmoet?’

‘Ja. Eh... interessante vrouw.’ Naast hem op de grond stond een beker, nog voor de helft vol met bier, en ik kon de gist en de bittere hop ruiken. Hij pakte de beker op en leek met zichzelf te overleggen of hij hem leeg zou drinken of het bier over zijn hoofd zou gieten, maar uiteindelijk nam hij een slok en zette de beker weer neer.

‘Ik... Wij... wilden dat hij met ons mee zou gaan. Dat was natuurlijk een risico, maar we hadden voldoende edelstenen weten te vinden, dus ik dacht dat we het wel zouden redden allemaal. En... zijn vrouw is hier.’ Hij maakte een vaag handgebaar in de richting van het bos. ‘In Amerika, bedoel ik. Nu.’

‘Dat... herinner ik me vaag, uit jouw stamboom.’ Hoewel de ervaring mij had geleerd niet alles wat op papier was vastgelegd klakkeloos te geloven.

Roger knikte, dronk nog wat bier en schraapte luid zijn keel. Zijn stem was hees en schor van vermoedheid.

‘Ik neem aan dat je het hem hebt vergeven dat hij...’ Ik gebaarde kort naar mijn eigen hals. Ik zag de streep van het touw en de schaduw van

het kleine litteken dat ik op zijn keel had gemaakt toen ik met behulp van een pennenmes en het barnstenen mondstuk van een pijp de noodtracheotomie bij hem had uitgevoerd.

‘Ik hield van hem,’ zei hij eenvoudig. Door de donkere stoppels en de sluier van vermoedheid liet zich een flauw lachje zien. ‘Hoe vaak krijg je de kans om van iemand te houden die je zijn bloed, zijn leven heeft gegeven, zonder dat diegene weet wie je bent en of je zelfs ooit zal bestaan?’

‘Tja, die kans loop je nu eenmaal wanneer je kinderen krijgt,’ zei ik en ik legde voorzichtig een hand op Jems hoofd. Hij voelde warm aan en zijn haar voelde ongewassen maar zacht onder mijn vingers. Hij en Mandy roken naar puppy’s, een zoete, dierlijke geur, een en al onschuldig.

‘Ja,’ zei Roger zacht. ‘Dat is zo.’

Ruisend gras en stemmen achter ons kondigden de terugkeer aan van de bouwers – ze waren verwickeld in een druk gesprek over sanitaire voorzieningen.

‘Aye, misschien,’ zei Jamie, ietwat weifelend. ‘Maar ik weet niet of we alles wat je daarvoor nodig hebt in huis kunnen hebben voordat het koude weer inzet. Maar ik ben wel net begonnen met het graven van een nieuwe plee waar we voorlopig een tijdje mee vooruit kunnen. Dan kunnen we in het voorjaar...’

Brianna zei iets terug wat ik niet kon verstaan en toen stonden ze voor ons, gevangen in de stralenkrans van de vlammen. Wat leken ze op elkaar, met het licht dat schitterde op hun smalle gezichten en hun rossige haar. Roger bewoog in zijn slaap en trok zijn voeten onder zich en ik stond voorzichtig op, met Mandy in mijn armen, net zo slap als haar lappenpop, Esmeralda.

‘Het is fantastisch, mama,’ zei Bree en ze omhelsde me en trok mij tegen haar sterke, rechte lichaam, Mandy tussen ons in. Even hield ze me heel stevig vast, toen boog ze haar hoofd en kustte mijn voorhoofd.

‘Ik hou van je,’ zei ze, haar stem zacht en hees.

‘Ik hou ook van jou, lieveling,’ zei ik, om de brok in mijn keel heen, en ik raakte even haar vermoede, stralende gezicht aan.

Toen deed ze een stap naar achteren om Mandy van mij over te nemen en legde haar met een geoeffende zwaai tegen haar schouder.

‘Kom op, maatje,’ zei ze tegen Jem, terwijl ze hem met de neus van haar laars voorzichtig aanstootte. ‘Tijd om naar bed te gaan.’ Hij maakte een slaperig, vragend geluidje, tilde zijn hoofd half op, maar zakte meteen weer terug in een diepe slaap.

‘Laat maar, ik neem hem wel.’ Roger wuifde Jamie weg, bukte zich, rolde Jem in zijn armen en kwam kreunend overeind. ‘Gaan jullie ook meteen mee? Anders kom ik zodra ik Jem in bed heb gelegd nog wel even terug om het vuur te doven.’

Jamie schudde zijn hoofd en sloeg een arm om mij heen. ‘Nee, dat hoeft niet. Wij blijven hier nog even zitten tot het vuur uit is.’

Ze schuifelden langzaam de heuvel af, begeleid door de rammelende geluiden van Brianna’s tas. De blokhut van de familie Higgins, waar ze de nacht zouden doorbrengen, was een kleine glinstering in de duisternis. Waarschijnlijk had Amy een lamp aangestoken en had ze de dierenhuid die voor het raam hing opzijgeschoven.

Jamie hield nog steeds de beitel in zijn hand. Met zijn blik strak op de verdwijnende rug van zijn dochter gevestigd, bracht hij de beitel omhoog en kuste hem zoals hij voor mij ooit het heft van zijn dolk had gekust en ik wist dat ook dit een heilige belofte was.

Hij stopte de beitel in zijn *sporrán* en sloeg zijn armen om mij heen. Ik stond met mijn rug naar hem toe, zodat we hen samen uit het zicht konden zien verdwijnen. Hij liet zijn kin op mijn hoofd rusten.

‘Waar denk je aan, Sassenach?’ vroeg hij zacht. ‘Ik zag je ogen en je blik stond op bewolkt.’

Ik nestelde me tegen hem aan en voelde zijn warmte als een vesting tegen mijn rug.

‘De kinderen,’ zei ik, aarzelend. ‘Ze... Ik bedoel, het is fantastisch dat ze hier zijn. We dachten dat we ze nooit meer zouden zien en opeens...’ Ik slikte, overweldigd door de duizelingwekkende vreugde dat ik – dat wij... plotseling en zo onverwacht weer deel uitmaakten van iets wat zo bijzonder was, een gezin. ‘Zo heerlijk om Jem en Mandy te mogen zien opgroeien... om Bree en Roger hier weer te hebben...’

‘*Aye*,’ zei hij, met een glimlach in zijn stem. ‘Maar?’

Het duurde even voordat ik kon antwoorden, zowel om mijn gedachten op een rijtje te zetten als om ze te kunnen verwoorden. ‘Roger zei dat er iets ergs was gebeurd, in hun eigen tijd. En je weet dat dat echt iets verschrikkelijks moet zijn geweest.’

‘*Aye*,’ zei hij en zijn stem klonk iets minder zacht. ‘Daar had Brianna het ook al over. Maar vergeet niet, *a nighean*, dat ze al eerder in deze tijd hebben geleefd. Ik bedoel, ze weten hoe het is, hoe het zal zijn.’

Hij had het over de oorlog die gaande was en ik kneep in zijn handen, die om mijn middel lagen.

‘Ik denk niet dat ze dat weten,’ zei ik zacht, omlaagkijkend over de grote open plek. Ze waren in de duisternis verdwenen. ‘Dat weten alleen mensen die het zelf hebben meegemaakt.’ Oorlog.

‘Aye,’ zei hij en hij hield me vast, zonder iets te zeggen, met zijn hand op mijn zij, op het litteken van de wond die was veroorzaakt door een musketkogel bij Monmouth.

‘Aye,’ zei hij nogmaals na een lange pauze. ‘Ik begrijp wat je bedoelt, Sassenach. Ik dacht dat mijn hart zou barsten toen ik Brianna zag en begreep dat zij het echt was, met de kleintjes... maar hoe blij ik ook was... Want weet je, ik heb ze zo verschrikkelijk gemist, maar vond altijd troost in de gedachte dat ze veilig waren. En nu...’

Hij zweeg en ik voelde zijn hart kloppen, tegen mijn rug, traag en regelmatig. Hij haalde diep adem en opeens knapte er iets in het vuur, een harsknoop spatte uiteen in vonken die verdwenen in de nacht. Een kleine herinnering aan de oorlog die langzaam maar zeker bezig was om uit te breken, overal om ons heen.

‘Nu kijk ik naar ze,’ zei hij, ‘en loopt mijn hart opeens over...’

‘Doodsangst,’ fluisterde ik, terwijl ik stevig zijn handen omklemde. ‘Pure doodsangst.’

‘Aye,’ zei hij. ‘Dat.’

We bleven nog even naar de duisternis onder ons staan kijken en lieten de vreugde terugkeren. Daarbeneden, aan de overkant van de open plek, scheen nog steeds zacht licht achter het raam van het huis van de familie Higgins.

‘Daar liggen nu negen mensen,’ zei ik. Ik ademde de koele, naar sparsen geurende nacht diep in en stelde me de muffe, vochtige warmte voor van negen slapende lichamen, die elke horizontale centimeter van het huisje in beslag namen, met een dampende kookpot en een ketel op de haard.

Het tweede raam werd nu ook verlicht.

‘En vier daarvan zijn van ons,’ zei Jamie en hij lachte zachtjes.

‘Ik hoop dat het huis niet afbrandt.’ Iemand had vers brandhout op het vuur gelegd en uit de schoorsteen begonnen vonken op te stijgen.

‘Dat gebeurt niet.’ Hij draaide me om, zodat ik met mijn gezicht naar hem toe stond. ‘Ik verlang naar je, *a nighean*,’ zei hij zacht. ‘Wil je met me vrijen? Het zou voorlopig wel eens de laatste keer kunnen zijn dat we de gelegenheid hebben.’

Ik deed mijn mond open om ‘Natuurlijk!’ te zeggen, maar in plaats daarvan kwam er een enorme gaap uit.

Ik sloeg een hand voor mijn mond en haalde hem meteen weer weg om te zeggen: ‘O jee, dat was werkelijk niet de bedoeling!’

Hij lachte, bijna geluidloos. Hoofdschuddend trok hij de verkreukelde deken waarop ik had gezeten recht, ging op zijn knieën zitten en stak een hand naar me op. ‘Kom bij me liggen, Sassenach, dan kunnen we samen een beetje naar de sterren kijken. Als je dan over vijf minuten nog wakker bent, trek ik je kleren uit en neem ik je hier naakt in de maneschijn.’

‘En als ik binnen vijf minuten slaap?’ Ik schopte mijn schoenen uit en pakte zijn hand.

‘Dan trek ik niet eens je kleren uit.’

Het vuur brandde al iets minder hoog, maar nog wel gelijkmatig, en ik voelde hoe de warme luchtstroom mijn gezicht beroerde en het haar van mijn slapen tilde. De sterren waren groot en schitterend als diamanten, her en der verstrooid alsof een inbreker op zijn vlucht zijn hemelse buit had laten vallen. Ik deelde deze gedachte met Jamie, die reageerde met een geringschattend Schots geluidje, maar vervolgens naast me kwam liggen en een zucht van genoegens slaakte bij de aanblik ervan.

‘*Aye*, ze zijn prachtig. Zie je Cassiopeia daar?’

Ik keek naar het globale deel van de hemel dat door zijn knikje werd aangewezen, maar schudde mijn hoofd. ‘Ik weet echt niks van sterrenbeelden. Ik herken de Grote Beer en de Gordel van Orion kan ik meestal ook wel thuisbrengen, hoewel ik mag hangen als ik die op dit moment ergens zie. En de Plejaden moeten daar ook ergens zijn, toch?’

‘Die maken deel uit van Taurus, de Stier – dáár, naast Orion de jager.’ Hij stak zijn arm omhoog en wees. ‘En dat daar is Camelopardalis.’

‘O, doe niet zo gek. Er bestaat geen sterrenbeeld dat de Giraffe heet, dan zou ik er zeker wel eens van hebben gehoord.’

‘Je kunt hem op dit moment ook niet zien, maar hij bestaat wel degelijk. En trouwens, is dat moeilijker te geloven dan wat er vandaag is gebeurd?’

‘Nee,’ zei ik zacht. ‘Nee, dat is het niet.’ Hij sloeg een arm om me heen en ik draaide naar hem toe om mijn wang tegen zijn borst te leggen. Zo bleven we een tijdje zonder iets te zeggen naar de sterren liggen kijken, luisterend naar de wind in de bomen en het trage kloppen van onze harten.

Het leek heel veel later toen Jamie bewoog en zuchtte. ‘Ik geloof niet dat ik ooit zo veel sterren heb gezien, of in elk geval niet meer sinds de nacht dat we Faith hebben gemaakt.’

Ik tilde verrast mijn hoofd op. We hadden het zelden met elkaar over Faith – doodgeboren, maar voor altijd in ons hart gesloten – maar we kenden elkaars gevoelens over haar.

‘Weet jij dan wanneer zij is verwekt? Dat weet ik niet eens.’

Hij liet zijn hand langzaam over mijn rug glijden en stopte bij mijn onderrug om daar met zijn vingers kringetjes te draaien. Als ik een poes was geweest, was ik zachtjes vlak onder zijn neus met mijn staart gaan liggen zwaaien.

‘Ja, nou ja, ik kan het natuurlijk mis hebben, maar ik heb altijd het idee gehad dat het die nacht was toen ik in de abdij naar je bed kwam. Aan het eind van die gang was een hoog raam waardoor ik de sterren kon zien. Ik zag het als een teken dat mij de weg wees.’

Ik zocht even in mijn herinneringen. Ik dacht zelden terug aan die tijd in de Abdij van St. Anne, toen hij zo dicht bij een zelfgekozen dood was geweest. Het was een angstaanjagende tijd geweest. Dagen vol angst en verwarring, de een na de ander, nachten die zwart waren van wanhoop en vertwijfeling. Maar nu ik erop terugkeek vond ik toch een handjevol levendige beelden die eruit sprongen als de verluchte letters op een pagina met Latijnse teksten.

Vader Anselms gezicht, bleek in het kaarslicht, zijn ogen warm van mededogen en de groeiende gloed van verbazing toen hij mijn biecht aanhoorde. De handen van de abt, die Jamies voorhoofd, ogen, lippen en handpalmen beroerden toen hij zijn stervende neef zalfde met het heilig oliesel van het laatste sacrament. De stilte van de verduisterde kapel waar ik voor zijn leven had gebeden en waar mijn gebed was verhoord.

En tot die momenten behoorde ook de nacht waarin ik wakker was geworden uit mijn slaap en hem bij mijn bed had zien staan, als een bleke geest, naakt en rillend van de kou, zo zwak dat hij amper kon lopen, maar weer vol leven en de koppige vastberadenheid die hij altijd zou behouden.

‘Dus je herinnert je Faith nog wel?’ Mijn hand rustte lichtjes op mijn buik en voelde de herinnering. Hij had haar nooit gezien of meer van haar gevoeld dan onwillekeurige schopjes en trapjes binnen in mij.

Hij drukte een kus op mijn voorhoofd en keek me toen aan. ‘Dat weet je best. Jij toch ook?’

‘Jawel. Ik wil alleen graag dat je me nog meer vertelt.’

‘O, dat ben ik zeker van plan.’ Hij leunde op een elleboog en trok mij tegen zich aan, met mijn rug naar hem toe, zodat hij zijn plaid met mij kon delen.

‘Weet je dat ook nog?’ vroeg ik, terwijl ik de stof die hij over me heen had gedrapeerd omlaagtrok. ‘Dat je je plaid met me deelde, die avond waarop we elkaar ontmoetten?’

‘Om te voorkomen dat je dood zou vriezen? *Aye.*’ Hij kuste de achterkant van mijn nek. ‘In die abdij was ik degene die bevroor. Ik had mezelf uitgeput met mijn pogingen om te lopen en van jou mocht ik niks eten, dus ik was helemaal uitgehongerd en...’

‘O, je weet best dat dat niet waar is! Jij...’

‘Denk je soms dat ik tegen je zou liegen, Sassenach?’

‘Ja, nou en of,’ zei ik. ‘Dat doe je aan de lopende band. Maar daar hebben we het nu niet over. Je was verkleumd en uitgehongerd en in plaats van broeder Paul om een deken of een kom met iets warmes te vragen, koos je ervoor om naakt door een pikdonkere stenen gang te gaan lopen en bij mij in bed te kruipen.’

‘Sommige dingen zijn nu eenmaal belangrijker dan eten, Sassenach.’ Hij legde een hand stevig op mijn kont. ‘En op dat moment moest ik weten of ik ooit weer de liefde met je zou kunnen bedrijven, dat was voor mij het allerbelangrijkste. Als zou blijken dat ik dat niet meer kon, was ik van plan om naar buiten, de sneeuw in te lopen en niet meer terug te komen.’

‘Het kwam natuurlijk niet bij je op dat je ook nog een paar weken had kunnen wachten tot je op krachten was gekomen?’

‘Nou, ik was er vrij zeker van dat ik, als ik af en toe tegen een muur kon leunen, dat stuk wel kon lopen en de rest zou ik liggend doen, dus waarom wachten?’ De hand op mijn kont begon me nu gedachteloos te strelen. ‘Maar je weet het dus nog wel.’

‘Het was alsof ik met een blok ijs lag te vrijen.’ Dat was echt waar, maar het had ook mijn hart gevuld met tederheid en mij een gevoel van hoop gegeven dat ik niet had gedacht ooit nog te kennen. ‘Hoewel je na een tijdje wel wat begon te ontdooien.’

Aanvankelijk nog maar een heel klein beetje. Ik had hem omhelsd en tegen me aan gehouden en mijn best gedaan zo veel mogelijk lichaamswarmte af te geven. Ik had mijn nachthemd uitgetrokken, om maar zo veel mogelijk huidcontact te maken. Ik herinnerde me de harde, scherpe